

АРХІТЕКТУРА

УДК 727.012

<https://doi.org/10.31713/vt420208>

Пушкаренко О. О., архітектор (ТОВ «Промцивільпроект», м. Черкаси, legoz1405@gmail.com)

КОНЦЕПТУАЛЬНА КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

У статті розглянуто питання щодо фактичних змін в існуючій класифікації закладів дошкільної освіти відповідно сучасних нормативних вимог України. Виконано аналіз закону України «Про дошкільну освіту», ДБН В.2.2-4:2018 «Заклади дошкільної освіти», наукові роботи та інших нормативні документи присвячені цій тематиці. Визначено вплив нормативних вимог ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд» на об'ємно-планувальні рішення дитячих закладів та їх наслідки. Виконавши дослідження щодо фактичних змін в існуючій класифікації закладів дошкільної освіти згідно з сучасними нормативними вимогами України, сформовано концептуальну класифікацію відповідно до основних класифікаційних ознак та їх типів. Детально розроблено структуру архітектурно-планувальної функціональності дитячих закладів на основі груп основних приміщень відповідно до їх максимально ефективного застосування для потреб закладу та відносно їх напряму діяльності, потужності, тривалості роботи.

Ключові слова: заклад дошкільної освіти; існуюча класифікація; концептуальна класифікація; архітектурно-планувальна функціональність; інклюзивність.

В зв'язку з підписанням міжнародної угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2014 році почали виникати зміни в роботі закладів дошкільної освіти з застосуванням європейського досвіду. В період з 2018 по 2019 рік, будівельна нормативна база поповнилась додатковими сучасними та жорсткішими вимогами. Це призвело до фактичних змін в існуючій класифікації закладів освіти.

В пошуках способів реалізації рішень щодо фактичних змін в існуючій класифікації закладів освіти відповідно до сучасних вимог проаналізовано наступні джерела: Закон України «Про дошкільну

освіту» від 11.07.2001 №2628-III [1]; Постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.2003 № 305 «Про затвердження Положення про дошкільний навчальний заклад» [2]; ДБН В.2.2-4:2018 «Заклади дошкільної освіти» [3]; ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд» [4]; автореферат дисертації на здобуття вченого ступеня кандидата архітектури на тему: «Архитектурная типология дошкольных образовательных учреждений общеразвивающей направленности (на примере города Самары)» Кузнецовой А. А. (Нижний Новгород, 2014) [5].

Виконавши аналіз наукових робіт та нормативних документів, присвячених заданій тематиці, можливо зробити висновок, що на даний час існуюча класифікація закладів дошкільної освіти недостатньо пропрацьована і потребує подальшого доопрацювання.

В існуючій класифікації відповідно до Закону України [1] зазначено дев'ять типів дошкільних закладів, які на даний час не мають фактичного застосування, а створюють надлишкову плутанину.

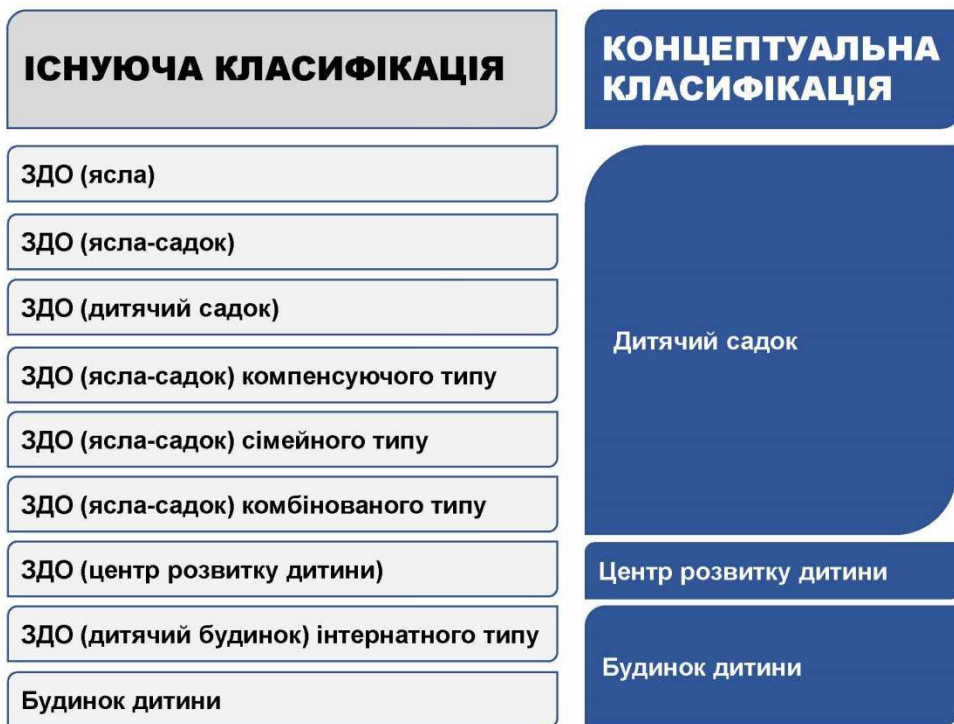

Рис. 1. Порівняння основної функціональної структури існуючої класифікації та запропонованої концептуальної класифікації закладів дошкільної освіти

В зв'язку з появою нових будівельних вимог у 2019 році щодо інклюзивності, ДБН В.2.2-40:2018 [4], відповідно до п. 4.1: «При проє-

ктуванні, будівництві нових та реконструкції, реставрації, капітальному ремонті та технічному переоснащенні існуючих житлових будинків та громадських будівель і споруд обов'язковим є забезпечення у повному обсязі вимог доступності, зручності, інформативності і безпеки» [4, С. 7]. Виходячи з вищевказаного робимо висновок, що об'ємно-планувальні рішення приміщень дитячого закладу повинні забезпечувати доступність для осіб з інвалідністю та мати засоби безпеки, орієнтування, отримання інформації щодо користуванням середовищем. Також про це свідчить і вимога п. 6.12 ДБН В.2.2-4:2018 [3], в якому зазначено: «На першому поверсі будівлі ясел-садків і дитячих садків слід передбачати груповий осередок для інклюзивної групи» [3, С. 10]. Це призводить до переосмислення створення концептуальних рішень при проектуванні та дає напрямок на повну універсальність дитячих закладів прибираючи кордони між різними групами дітей (здоровими, з фізичними або з інтелектуальними порушеннями тощо).

Сучасний напрямок розвитку дитячих закладів призводить до фактичного загального об'єднання типів за функціональною ознакою в існуючій класифікації.

Відповідно до вищевказаного пропонується оновлена концептуальна класифікація дошкільних закладів освіти сучасної України.

Концептуальна класифікація складається з семи основних ознак, наведених на рис. 2.

Рис. 2. Основні ознаки концептуальної класифікації закладів дошкільної освіти, що пропонується

Функціональність дитячого закладу характеризується насамперед основним напрямом діяльності установи або їх загальним комплексом. Вона поділяється на три типи:

- дитячий садок – загальнодоступний дитячий садок для дітей віком від одного до шести років, де першочергово забезпечуються догляд за дітьми, їх розвиток та виховання. В складі садочку можуть бути групові осередки як загального розвитку, так і інклюзивного напрямку (порушення здоров'я, фізичного, розумового, психологічного розвитку);

- центр розвитку дитини – дитячий центр, в якому забезпечуються всебічний розвиток дитини: психологічний, фізичний та розумовий розвиток. Також в цьому центрі безпосередньо до співпраці з дітьми залучаються батьки (спільні ігри, розвиваючи заняття тощо);

- будинок дитини – спеціалізований заклад дошкільної освіти, який забезпечує всебічний розвиток для дітей-сиріт, дітей, які позбавлені батьківського піклування або з фізичними та інтелектуальними порушеннями.

Форма власності дитячого закладу поділяється на два типи:

- державна – загальнодержавна власність та власність адміністративно-територіальних одиниць (громад);

- приватна – власність, якою особисто володіють громадяни.

Потужність характеризується максимальною місткістю дитячого закладу без врахування адміністративного та обслуговуючого персоналу, поділяється на три типи:

- мала потужність – місткість закладу від 15 до 80 дітей з кількістю груп від 1 до 4 груп;

- середня потужність – місткість закладу від 90 до 180 дітей з кількістю груп від 5 до 9 груп;

- велика потужність – місткість закладу від 190 до 300 дітей з кількістю груп від 10 до 16 груп.

Вікова категорія характеризується основними етапами психологічного, фізичного та соціального становлення особистості дитини, поділяється на два типи:

- ясельний – діти віком від 1 до 3 років;

- садовий – діти віком від 3 до 6 (7) років.

Тривалість роботи характеризується тривалістю роботи закладу, поділяється на чотири типи:

- цілодобовий – час роботи складає 24 години;

- денний – повний день, час роботи складає 8–10 годин;

- короткотривалий – неповний день, час роботи складає до 6 годин;

- часовий – час роботи складає до 2 годин.

Поверховість, поділяється на три типи:

- одноповерховий – заклад малої або середньої потужності;
- двоповерховий – заклад середньої або великої потужності;
- триповерховий – заклад великої потужності.

Архітектурно-планувальна функціональність характеризується структурою закладу на основі функціонально об'єднаних груп приміщень відповідно їх максимально ефективному застосуванню для потреб закладу, відносно їх напряму діяльності, потужності та тривалості роботи, поділяється на три типи:

- багатофункціональний тип – тип з максимальним функціоналом закладу дошкільної освіти відповідно до державних будівельних та санітарних вимог, який включає в себе: дитячі групові осередки; приміщення для навчальних занять, ігор, музики та фізкультури; приміщення харчоблоку; приміщення пральні; медичні та службово-побутові приміщення; спортивно-ігрову зону на ділянці (міністадіон);

АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНА ФУНКЦІЯ		
Багатофункціональний тип	Обмеженофункціональний тип	Малофункціональний тип
Приміщення дитячих груп	Приміщення дитячих груп + 20% площі на зону для музичних, фізкультурних, навчальних занять та ігор	Приміщення дитячих груп + 20% площі на зону для музичних, фізкультурних, навчальних занять та ігор
Приміщення для музичних, фізкультурних, навчальних занять та ігор		
Медичні приміщення	Медичні та службово-побутові - мінімальний набір приміщень	Медичні, службово-побутові приміщення, харчоблок, приміщення пральні розміщені віддалено, або їх функції виконує стороння організація
Службово-побутові приміщення		
Харчоблок	Харчоблок - півфабрикати	
Пральня	Пральня - кімната брудної та чистої білизни	
Групові майданчики	Групові майданчики + 15% площі для спортивно-ігрової зони	Прогулянки можуть виконуватись у захищеній парковій зоні
Спортивно-ігрова зона (міністадіон)		

Рис. 3. Розгорнута структура архітектурно-планувальної функціональності з порівнянням її типів

- обмеженофункціональний тип з обмеженим функціоналом закладу дошкільної освіти відповідно до державних будівельних та санітарних вимог, який включає в себе: приміщення дитячих груп з додатковим збільшенням площ в розмірі 20% на зону для навчальних, музичних, фізкультурних занять та різноманітних ігор; медичні приміщення в складі медичної кімнати; службово-побутові приміщення з мінімальним набором приміщень; харчоблок, який працює на півфабрикатах або їжа в заклад постачається за попереднім замовленням; приміщення пральні, яке обмежується кімнатою брудної та чистої білизни, прання виконує стороння організація; спортивно-ігрова зона на ділянці відсутня, площа групових майданчиків збільшена на 15% для проведення спортивних ігор;

- малофункціональний тип є тип з мінімальним функціоналом закладу дошкільної освіти відповідно до державних будівельних та санітарних вимог, який включає в себе: приміщення дитячих груп з додатковим збільшенням площ в розмірі 20% на зону для навчальних, музичних, фізкультурних занять та різноманітних ігор; медичні приміщення відсутні, відповідальність за фактичний стан дитини несе вихователь; службово-побутові приміщення відсутні, знаходься віддалено; харчоблок відсутній, їжа в заклад постачається за попереднім замовленням; приміщення пральні відсутні, прання виконує стороння організація; групові майданчики та спортивно-ігрова зона відсутня, прогулянки можуть виконуватись у захищеній парковій зоні.

Під час проведення досліджень проаналізовано роботу російського кандидата архітектури Кузнецової А. А. «Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата архитектуры по теме: «Архитектурная типология дошкольных образовательных учреждений общеразвивающей направленности (на примере города Самары)» [5], виконане порівняння російської та української проблематики закладів дошкільної освіти. В даній роботі досліджується типологія дитячих закладів, автором запропонована «Базовая Классификация дошкольных образовательных учреждений» [5, С. 13], яка хоч і має теж направлення досліджень, але суттєво відрізняється своєю структурою та функціональністю. До того ж, робота Кузнецової А. А. спрямована на дослідження російської проблематики дитячих закладів станом на 2014 рік.

Висновки. Виконавши дослідження щодо фактичних змін в існуючій класифікації закладів дошкільної освіти відповідно до сучасних нормативних вимог України, можливо зробити наступні висновки:

по-перше – в зв'язку з появою нових будівельних вимог у 2018–2019 році щодо інклюзивності (ДБН В.2.2-40:2018) [4] та профільних ДБН В.2.2-4:2018 [3], об'ємно-планувальні рішення приміщень дитячих закладів повинні забезпечувати доступність для осіб з інвалідністю та мати засоби безпеки, орієнтування, отримання інформації при користуванням середовищем. Це призводить до фактичного загального об'єднання типів закладів за функціональною ознакою в існуючій класифікації;

по-друге – створена структура концептуальної класифікації на підставі проведених аналізів наукових робіт та нормативних документів, присвячених цій тематиці, максимально враховує сучасні нормативні вимоги;

по-третє – нововведена архітектурно-планувальна функціональність, яка створена на основі функціональних груп основних приміщень та відповідності їх максимальному ефективному застосуванню для потреб закладу, також відносно їх напряму діяльності, потужності, тривалості роботи, що дає можливість більш детально структурувати будівлі закладів дошкільної освіти.

Загалом, запропонована сучасна концептуальна класифікація закладів дошкільної освіти закладає фундамент для подальших досліджень.

1. Про дошкільну освіту : Закон України від 11.07.2001 № 2628-III. *Відомості Верховної Ради України*. Ст. 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>. (дата звернення: 19.04.2021). 2. Про затвердження Положення про дошкільний навчальний заклад : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.2003 № 305. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2003-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 19.04.2021). 3. ДБН В.2.2-4:2018. Заклади дошкільної освіти. [Чинний від 2018-10-01]. К. : Мінрегіон України, 2018. 10 с. 4. ДБН В.2.2-40:2018. Інклюзивність будівель і споруд. [Чинний від 2019-04-01]. К. : Мінрегіон України, 2018. 7 с. 5. Кузнецова А. А. Архитектурная типология дошкольных образовательных учреждений общеразвивающей направленности (на примере города Самары) : автореф. дисс. ... канд. архитектуры. Нижний Новгород : АНО «Издательство СНЦ», 2014. 13 с.

REFERENCES:

1. Pro doshkilnu osvitu : Zakon Ukrainy vid 11.07.2001 № 2628-III. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. St. 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>. (data zvernennia: 19.04.2021). 2. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro doshkilnyi navchalnyi zaklad : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12.03.2003 № 305. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2003-%D0%BF#Text>. (data

zvernennia: 19.04.2021). 3. DBN V.2.2-4:2018. Zaklady doshkilnoi osvity. [Chynnyi vid 2018-10-01]. K. : Minrehion Ukrainy, 2018. 10 s. 4. DBN V.2.2-40:2018. Inkliuzyvnist budivel i sporud. [Chynnyi vid 2019-04-01]. K. : Minrehion Ukrainy, 2018. 7 s. 5. Kuznetsova A. A. Arhitekturnaya tipologiya doshkolnyih obrozovatelnyih uchrejdeniy obscherazvivayushey napravlenosti (na primere goroda Samaryi) : avtoref. diss. ... kand. arhitekturyi. Nijniy Novgorod : ANO «Izdatelstvo SNTS», 2014. 13 s.

Pushkarenko O. O., Architect (LTD «Civil Industrial Project», Cherkasy, legoz1405@gmail.com)

CONCEPTUAL CLASSIFICATION OF PRESCHOOL EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS IN UKRAINE TODAY

The article seeks to examine the actual changes in the operative classification of preschool educational establishments in accordance with current regulatory requirements of Ukraine. Ukrainian laws «On Preschool Education» and «Preschool Educational Establishments», as well as regulatory documents and available research papers on the topic are reviewed. The study also investigates the impact exercised by regulatory requirements of «Inclusiveness of buildings and structures» and their outcomes for spatial planning solutions. While developing spatial planning solutions, it should be taken into account that the premises of a children's establishment will provide accessibility for people with disabilities and have the necessary means of safety, orientation, and obtaining information on the use of the environment. This leads to rethinking conceptual solutions in the design of children's establishments and sets the aim of making them entirely universal by removing the boundaries between different groups of children (those who are healthy, those with physical or intellectual disabilities, etc.). The changes mentioned above lead to an actual unification of establishment types within the existing classification on a general functional basis. Having traced the actual changes in the current classification of preschool education institutions, the author has devised a conceptual classification of the main classification features and their types in accordance with the current regulatory requirements of the Ukrainian legislation. The revised classification embraces several main functional features: functionality, form of ownership, capacity, age category, duration of work, number of floors and architectural and planning functionality. Through critical examining foreign researchers' publications on architectural typology of overall development preschool educational

institutions, the author has conducted a comparative analysis and described significant differences found in the issues of preschool educational establishments in Russia and Ukraine. The newly introduced architectural and planning functionality has been developed in detail, being constructed on the basis of functional groups of the main premises and their compliance with the maximum effective use according to the needs of the institution, in terms of their activity, capacity, and duration of work, which makes it possible to structure the buildings of preschool institutions in more detail.

Keywords: preschool educational establishment; operative classification; conceptual classification; architectural and planning functionality; inclusiveness.

Пушкаренко О. А., архитектор (ООО «Промгражданпроект», г. Черкассы, legoz1405@gmail.com)

КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ КЛАССИФИКАЦИЯ УЧРЕЖДЕНИЙ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЫ

В статье рассмотрен вопрос о фактических изменениях в существующей классификации учреждений дошкольного образования в соответствии современными нормативными требованиями Украины. Выполнен анализ закона Украины «О дошкольном образовании», ДБН В.2.2-4:2018 «Учреждения дошкольного образования», научные работы и другие нормативные документы, посвященные данной тематике. Определено влияние нормативных требований ДБН В.2.2-40:2018 «Инклюзивность зданий и сооружений» на объемно-планировочные решения детских учреждений и их последствия. Выполнив данное исследование, относительно фактических изменений в существующей классификации учреждений дошкольного образования, в соответствии современными нормативными требованиями Украины, сформирована концептуальная классификация в соответствии с основными классификационными признаками и типами. Подробно разработана структура архитектурно-планировочной функциональности детских учреждений на основе групп основных помещений, в соответствии с их максимальным эффективным применением для нужд учреждения, относительно направления деятельности, мощности, времени работы.

Ключевые слова: заведения дошкольного образования; существующая классификация; концептуальная классификация; архитектурно-планировочная функциональность; инклюзивность.
